

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem
Sancti Thomæ Tomvs ...**

Complectens Quæstiones à XXVII. vsque ad LXIV. & à Quæstione CVI.
vsque ad CXIV.

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1620

Diluuntur fundamenta prioris sententiæ. c. 5.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81000](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81000)

9. *minimem, ex spiritu & corpore constitutam.* Excusant nihilominus ab erroris nota oppositam sententiam Bart. Carranza in sum. Concil. & annot. ad 7. Synod. & Sixtus Senensis lib. 5. Biblioth. sancte annot. 2. quod ad huc dubia res videatur apud Patres & mens Concilij directè non fuerit, definire, quanam esset corporea creatura, quæ vero spiritalis: sed Deū initio temporis omnia condidisse; vtatur autem magis cōmuni modō loquendi, cum vnam creaturam ab alia distinguit.

Cæterum quamuis hoc verum sit, nullus sine temeritatis nota iam posset oppositam sententiam defendere. Accedit auctoritas Aristot. 12. Meta. c. 6. 7. & 8. qui ex professo probat, intelligentias esse ab omni materia, & magnitudine separatas.

CAPVT III.

Eadem opinio Scriptura, & ratione ostenditur.

Scriptura quoque hæc sententia confirmari potest. Primum quia nusquam Angelos corporeos appellat: contra vero frequenter spiritus significat rem incorpoream, Ioan. 4. Spiritus est Deus, & Act. 23. refert Lucas, fuisse hæcūm Saduceorum, non esse resurrectionem, neque Angelum, neque spiritum, id est, non esse rem aliquam incorpoream: ex quo inferebant; animam cum corpore interire. Et sane pro eodem reputat Lucas, negare spiritum atque negare Angelū: quamuis spiritus latius pateat, quam Angelus, quia animæ rationalis spiritus etiam est, Angelum vero in Scriptura allegari spiritum, ex multis patet: quidam probant ex illo Psal. 103. *Quis facit Angelos tuos spiritus, & ministros tuos ignem ventem.* Sic enim interpretatur August. & Damasc. 2. de fid. cap. 3. Recentiores tamen cum Eugubino hoc modo, *Quis facit Angelos tuos veloces instar venti: & ministros tuos (eodem scilicet Angelos) ut fulgur,* ob eandem nimirum velocitatem: nam sicut non facit Angelos suos verum ignem, sed similitudine; sic non facit spiritus: quare spiritus eo loco non pro substantia separata à corpore, sed pro vento vulturpani, vt non dicatur eo loco Angeli spiritus, sed spiritui, id est, vento similes: sicut non dicitur ignis, sed igni assimilantur: alibi tamen in Scriptura Angeli boni aut mali dicuntur spiritus, ad Hebr. 1. *Omnes sunt administratorij spiritus in hereditatem misi,* Luc. 6. & alibi sæpe numero demones dicuntur immundi spiritus.

Ratione quoque hæc sententia suaderi potest. Omnia vero ea, quæ vtitur S. Tho. & late explicat Caietan. quæ congrue solum rem hanc ostendit, primo probatur ex summa motus velocitate, quæ dicuntur terram peragere & circuire, quæ non possent corpori conuenire. Secundò quia spiritus intrant in humana corpora & alia similia penetrant: corpus autem non potest corpore penetrari, dices intrare solum per poros: at hoc ridiculū est, tum quia non potuissent Angelus de cælo cadere, cum cæli poros non habeant: tum quia aut per vnum porum tantum ingrederetur idem Angelus, & ita esset minimæ quantitatis, atque adeo in genere corporis imperfectissimus, & minimæ efficacitatis aut per plures simul, & ita corpus Angelum in frustra diuideretur, vt partim per vnum porum, partim per alium ingrederetur: nam inter vnum porum, & alium est pars solida, quæ à corpore nequit penetrari. Tertiò probat Ricard. de S. Viç. nam si Angeli essent corporei, non posset

Vaxquez in 1. partem Tom. II.

legio eorū esse sine miraculo in vno corpore obfeso, vt narratur Luc. 8. legion. continet sex millia sexcenta sexaginta sex: at miraculū in hac concedere, vt corpora illa Angelorum se inuicem penetrarent, friuolum esset: ergo dicendum est, esse incorporeos: quoniam quantumuis eorum corpora subtilia essent, interuallum & spatium debere occupare: quare deberent esse minima quædam corpora, vt in tam paruo corpore vnus hominis tot millia esse possent. Mitto alias rationes quæ minoris momenti sunt, vt quod indigerent cibo, si essent corporei, haberent organa ad operationes vitæ, fatigaretur in mouendo corpus cæleste. Respondere enim aliquis facile posset, huiusmodi corpora esse subtilia alterius rationis, quam animalium; & ideo nec indigere cibo, nec instrumenta habere ad operationes vitæ, nec labore aliquo fatigari.

CAPVT V.

Diluantur fundamenta prioris sententia.

Sperest, vt argumenta prioris opinionis refellamus. Et primum quidem fatemur, Patres pro eadem sententia allegatos ita aperte docuisse: excipio Ambros. quem aliqui hoc modo conantur explicare, vt solum senserit, gigantes genitos fuisse ab Angelis non propria virtute, sed aliunde delato virili semine, quod naturaliter fieri posse non dubito. At vero si hoc modo liceret Ambros. interpretari, alios quoque omnes eodem pacto exponere deberemus. Alia vero faciliori via ipsum excusare possumus, cum enim ille solum vtatur verbis Scripturæ secundum lectionem illam antiquam LXX. eodem modo ipse, atque Scriptura videretur locutus: Scriptura autem etiam secundum lectionem illam LXX. facilem habet sensum vt statim videbimus, quem ipse etiam Ambros. explicasse videtur, vt infra patebit. Citatur etiam pro prioris sententia idem Ambros. lib. 1. de Virginit. *Nec mirum si pro viribus Angelis militent, quæ Angelorum moribus militatis, meretur eorum præsidium castitas Virginitatis, quorum vitant meretur: & quid pluribus exequar laudem castitatis, castitas enim Angelos fecit: qui enim eam seruauit, Angelus est: qui perdidit, diabolus.* Ibi tamen non loquitur de Angelo, & diabolo secundum naturam, sed secundum mores. Quare cum ait, esse Angelum, qui seruat castitatem, significat Angelo similem esse; contra vero qui eam non seruant, demoni assimilari; neque enim putauit Ambros. primum peccatum Angeli, quo factus est diabolus, fuisse libidine carnis; cum plane dicat in Psal. 118. & ser. 7. & Epist. 84. excidisse superbia.

Ad illud, quod adduximus ex 7. Synod. respon. deo, Ioannem illum cuius liber recitatus fuit, ita ea fuisse sententia: eam vero fuisse solum à tota Synodo receptam & approbatam, quatenus dicebat, Angelos posse depingi: tamen illius ratio id non probaret, vt latius ostendi in lib. 2. de adoratione, disput. 3. cap. 5. nec solum Sanctus ille eam rationem attulit, quia scilicet essent corporei, sed etiam, quia sub humana figura apparere dignati essent: quam diximus eo capite potissimum esse, ob quam etiam ipse Deus figurari potest. Vbi autem illam sententiam tradiderint Athanas. & Basiliius, quos pro se allegat ille Ioannes, ego hæcenus non inueni; quin imo pro opposita opinione ipsos iam allegauit.

Mm 3

Ad

Elucidatur
locus Ge-
nes. 14.

Ad illud Genes. 6. iuxta translationem LXX.
Respondeo multo melius trāsferri, *Filij Dei*, quam
Angeli Dei: in Hebræon. dicitur **בְּנֵי הָאֱלֹהִים**
Bene haeloim. Filios autem Dei intelligunt Pa-
tres fuisse filios Enos, qui, ut dicitur Genes. 4.
cepit inuocare nomen Domini. Ideoque omnes
ab eo originem trahentes filij Dei merito appel-
lati sunt: sicut Christiani modo dicuntur, qui
Christum inuocant, eorumque filij, qui in eadem
fide permanent. Hi ergo acceperunt sibi uxores
ex progenie Cain, quæ vocabantur filię hominū,
non filię Dei, quia imitātē mores parentum suo-
rum rebus terrenis erant addictæ, sicut earū pro-
genitores. Cum ergo hæ mulieres essent pulchræ,
homines ex progenie Enos acceperūt eas in vx-
ores & gigantes genuerunt. Sic interpretantur lo-
cum illum: primum ex ijs, qui asserunt Angelos
esse corporeos, *Cæsarius frater Nazianz.* dialogo 1.
pag. 1467. in 2. to. *Nazianz.* August. 15. de Ciuitate Dei,
cap. 23. *Cæsian.* collat. 8. cap. 21. Hi enim ita subtile
corpus Angelis tribuerunt, ut ad generationem
aptum non esset. Deinde ex alijs, qui dixerunt,
Angelos esse incorporeos, sic explicat prædictum
locum *Chrysost.* homil. 22. super Genes. *Athanas.* in 99.
ad Antiochum. q. 19. *Theodor.* in Genes. quæst. 47. *Cyrill.*
lib. 9. contra Iulianum, parum ab initio. & 3. lib. in Genes.
in princip. *Philaster* in suo Catalogo hæresum, cap. 108.
ubi inter hæreses refert sententiam, quæ dicit, gi-
gantes ab Angelis genitos. Testatur etiam *Eus-
thym.* in Panoplia, tit. 13. hæresi 9. fuisse hæresim Bo-
gomoliorum asserentium, daemones accepisse si-
bi uxores, quia audierunt dictum Lucifero, sedes
celi ex hominum genere esse complendas. Nec
ab hac nostra expositione abhorret *Ambros.* 4. cap.
de Noë, tametsi dixerit, Angelos ex mulieribus ge-
nuisse gigantes. Subdit enim hæc verba: Plerum-
que filios Dei vocat Scriptura Angelos, quia ex nullo ho-
mine generantur anime: itaque viros fideles filios suos dicit
non esse aspernatus Deus. Hæc interpretatio non so-
lum facilis est, si textum Hebræicum & vulgatum,
imo & LXX. qui communiter circumfertur, se-
quatur, in quibus dicitur, *Filij Dei*, &c. Non *Angeli*
Dei, verum etiam si legamus *Angeli Dei*, sicut habet
antiqua lectio LXX. probat enim August. cap. il-
lo 23. viros sanctos in Scriptura Angelos appella-
ri, ex Matth. 11. ubi iuxta Prophetiam Malach. 3.
Ioan. Angelus appellatur, & Deuter. 32. in Cantic-
co, secundum translationem LXX. dicitur: *Consti-
tuit terminos populorum iuxta numerum Angelorum Dei*:
vulgata vero editio habet, *iuxta numerum filiorum*
Israel, qui filij Dei dicebantur. Quam lectionem
sequuntur *Ambros.* Angelos Dei, seu filios Dei,
quod idē esse putat, viros fideles inquit appellari.

14.

Cæsarius,
August.
Cæsian.

Chrysost.
Athanas.
Theodor.
Cyrillus.
Philaster.

Eusthym.

Ambros.

15.

Alia au-
tem ex-
positio eius
dem loci.

Phil. St.

Deinde possemus alio modo prædictū locum
interpretari, ut filij Dei dicantur filij potentum:
filia autem hominum, filia plebeiiorum, & sit
sensus, Nobiles & potentes accepisse sibi uxores
de media plebe & ex illis gigantes genuisse. Con-
sonat autem textui Hebræico. Nam filij Dei di-
cuntur **בְּנֵי הָאֱלֹהִים** *Bene haeloim*, **אֱלֹהִים**
Elohim autem & in singulari, & in plurali veri po-
test. Quare dicere possemus, *Filij Dei*, & *Filij Deo-
rum*, si ut transfert *Aquila*, teste *August.* loco citato,
& *Hierony.* 3. tom. in 99. Hebræicis: *Dij* autem plurali-
ter, iuxta phrasim Hebræicam, dicuntur nobiles,
potentes, seu indices in populo. Ego dixi, *Dij estis*,
& filij excelsi omnes. Et iterum: *Deus stetit in synagoga*
Deorum. Idcirco *Symmach.* ut refert *Hierony.* ver-

tit, *filij potentum*. Quinimo hæc expositio locum
habet, etiam si iuxta lectionem illam LXX. leg-
mus *Angeli Dei*. Nam etiam in Scriptura potentes
vocantur Angeli, *Timebunt Angeli*, & *genij* pingu-
buntur. Loquitur de potentibus, & robustis ho-
minibus, qui etiam coram animali *Leuitaban* ita
timebunt, ut excreent stercore, sicut infra dicitur.
225. cap. 5. explicabitur. Constat ergo, nullo modo
gigantes ab Angelis genitos fuisse. Quod si que-
ras, quæ ergo ratione gigantes primum ab homi-
nibus cōmunis stiracis poruerint generari? Re-
pondet optime *August.* cap. illo 13. hoc mirum non
esse, quia paucis annis ante excidium *Ramamm*
factum à Gothis, Romæ nata fuit femina gigan-
tea ex parte, & matre communis stiracis. Quare
non fuit necesse, gigantes primum ab Angelis
generari. An vero in assumpto corpore Angelus
possit cum muliere coire, & generare, videbimus
quæst. seq. art. 3.

Ad rationem Bernardi respondeo, etiam si An-
geli sint spirituales, loco tamen & spatio corpo-
reo moueri posse: sicut anima rationalis, cum sit
spiritualis, in corpore tamen tota existit. Quomo-
do autem Angeli in loco sint & moueantur, infra
explicandum est.

ARTICVLVS II.

Utrum Angelus sit compositus ex materia & forma.

AD secundum sic proceditur. Vi-
detur, quod Angelus sit compo-
situs ex materia & forma. Omne enim
enim, quod continetur sub alio
quo genere, est compositum ex genere & materia.
Differentia, quæ adueniens generi, con-
stituit speciem. Sed genus sumitur ex ma-
teria, differentia vero ex forma, ut patet
in 8. Metaphys. Ergo omne quod est in
genere, est compositum ex materia & forma.
Sed Angelus est in genere substantiæ.
Ergo est compositus ex materia & forma.

2. Præterea. In quocunque inueni-
tur proprietates materiæ, ibi inuenitur
materia. Proprietates autem materiæ
sunt recipere & subistere. Unde dicit *Boe-
thius* lib. de Trinit. quod forma simplex
subiectum esse non potest. Hoc autem in-
uenitur in Angelo. Ergo Angelus est co-
positus ex materia & forma.

3. Præterea. Forma est actus. Quod ergo
est forma tantum, est actus purus. Sed
Angelus non est actus purus. Hoc enim
solum Dei est. Ergo non est forma tantum,
sed habet formam in materia.

4. Præterea. Forma proprie limitatur,
& finitur per materiā. Forma ergo, quæ
non est in materia, est forma infinita. Sed
forma Angeli non est infinita, quia omnis
creatura finita est. Ergo forma Angeli est
in materia.

Sed contra est, quod *Dionysius* dicit 4.
cap. de diuinis nomin. quod prima crea-
tura, sicut incorporeales, ita & immate-
riales intelligunt.

Respondet

Respondeo dicendum, quod quidam ponunt Angelos esse compositos ex materia & forma, & hanc opinionem adstruere nititur Auicebron, in libro fontis vitæ. Supponit enim quod quæcunque distinguuntur secundum intellectum, sunt etiam in rebus distincta. In substantia autem incorporea intellectus apprehendat aliquid per quod distinguitur à substantia corporea, & aliquid per quod cum ea conuenit. Vnde ex hoc vult concludere, quod illud per quod differt substantia incorporea à corporea, sit ei quasi forma: & illud quod subiicitur huic formæ distinguenti, quasi commune, sit materia eius. Et propter hoc ponit, quod eadem est materia vniuersalis spiritualium & corporalium: ut intelligatur, quod forma incorporeæ substantiæ, sic sit impressa in materia spiritualium, sicut forma quantitatis est impressa in materia corporalium. Sed primo aspectu apparet esse impossibile, vnam esse materiam spiritualium, & corporalium. Non enim est possibile quod forma spiritualis, & corporalis recipiatur in vna parte materiæ, quia sic vna, & eadem res numero esset corporalis & spiritualis. Vnde relinquitur, quod alia pars materiæ sit, quæ recipit formam corporalem, & alia, quæ recipit formam spirituales. Materiam autem diuidi in partes non conuenit, nisi secundum quod intelligitur sub quantitate: qua remota remanet substantia indiuisibilis, ut dicitur in 1. Physic. Sic igitur relinquitur, quod materia spiritualium sit substantia subiecta quantitati, quod est impossibile. Impossibile est ergo, quod vna sit materia corporalium & spiritualium. Sed adhuc vltius impossibile est, quod substantia intellectualis habeat qualemque materiam. Operatio enim cuiuslibet rei est secundum modum substantiæ eius. Intelligere autem est operatio penitus immaterialis. Quod ex eius obiecto apparet, à quo actus quilibet recipit speciem & rationem. Sic enim vnumquodque intelligitur in quantum à materia abstrahitur, quia formæ in materia sunt individuales formæ, quas intellectus non apprehendit secundum quod huiusmodi. Vnde relinquitur, quod substantia intellectus est omnino immaterialis. Non est autem necessarium quod ea, quæ distinguuntur secundum intellectum, sint distincta in rebus, quia intellectus non apprehendit res secundum modum rerum, sed secundum modum suum. Vnde res materiales, quæ sunt infra intellectum nostrum simpliciori modo sunt in intellectu nostro quam sunt in seipsis. Substantiæ autem angelicæ

Vnde quæ in 1. p. To. 2.

sunt supra intellectum nostrum. Vnde intellectus noster non potest attingere ad apprehendendum eas, secundum quod sunt in seipsis, sed per modum suum, secundum quod apprehendit res compositas. Et sic etiam apprehendit Deum, ut supra dictum est.

Quæst. 3.
Art. 3. ad 2.

Ad primum ergo dicendum, quod differentia est, quæ constituit speciem. Vnumquodque autem constituitur in specie, secundum quod determinatur ad aliquem specialem gradum in entibus: quia species rerum sunt sicut numeri, qui differunt per additionem, & subtractionem vnitatis, ut dicitur in 8. Metaphys. In rebus autem materialibus aliud est, quod determinat ad specialem gradum, scilicet, forma, & aliud quod determinatur, scilicet, materia. Vnde ab alio sumitur genus, & ab alio differentia. Sed in rebus immaterialibus non est aliud determinans & determinatum, sed vna quæque earum secundum se ipsam tenet determinatum gradum in entibus. Et ideo genus, & differentia in eis non accipitur secundum aliud & aliud, sed secundum vnum & idem, quæ tamen differunt secundum considerationem nostram. In quantum enim intellectus noster considerat illam rem, ut indeterminatam, accipitur in eis ratio generis: in quantum vero considerat ut determinatam, accipitur ratio differentiæ.

8. Metaph.
text. 10. 10. 3.

Ad secundum dicendum, quod ratio illa ponitur in libro fontis vitæ. Et esset necessaria, si idem esset modus, quo recipit intellectus, & quo recipit materia. Sed hoc patet esse falsum. Materia enim recipit formam, ut secundum ipsam constituitur in esse alicuius speciei vel æris, vel ignis, vel cuiuscunque alterius. Sic autem intellectus non recipit formam: alioquin verificatur opinio Empedoc. qui posuit quod terra, terra cognoscimus, & igne igne. Sed forma intelligibilis est in intellectu, secundum ipsam rationem formæ: sic enim cognoscitur ab intellectu. Vnde talis receptio non est receptio materiæ, sed est receptio substantiæ immaterialis.

Lib. 1. de a.
prima. apud
Arist. text.
25. tom. 2.

Ad tertium dicendum, quod licet in Angelo non sit compositio formæ & materiæ, est tamen in eo actus & potentia. Quod quidem manifestum potest esse ex consideratione rerum materialium. In quibus inuenitur duplex compositio. Prima quidem formæ & materiæ, ex quibus constituitur natura aliqua. Natura autem sic composita non est suum esse, sed esse est actus eius. Vnde ipsa natura comparatur ad suum esse sicut potentia

M m 4 tia

